

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತೀ ಸಂವೇದನೆಯ ಸ್ವರೂಪ

ಡಾ. ಕೆಂಗಲ್ ಮೂರ್ತಿ ಕೆ. ಜಿ., ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸಿಎಂಆರ್
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬಾಣಸವಾಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು

Abstract: ಸಂವೇದನೆ ಎಂಬುದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒಳಿತನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಳುವಂತದ್ದು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಧರನ ತಾಯಿ ಅವನಿಗೆ ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸು, ಬಾವಿಯನ್ನು ತೋಡಿಸು, ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕವರನ್ನು ಬಿಡಿಸು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಿತನುಡಿ ವಿಜಯನಗರದ ಶಾಸನವೂಂದರಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜನಪದರಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ಹೇಳುವ 'ಒಳ್ಳೆಯವರ ಗೆಳೆತಾನ ಕಲ್ಲು ಸಕ್ಕರೆ ಹಂಗ, ಕುಲ್ಲಾರ ಗೆಳೆತಾನ ಮಾಡಿದರ...' ಮುಂದುವರಿದು 'ಕೊಟ್ಟ ಕೊರಗಲು ಬೇಡ, ಇಟ್ಟಿ ಹಂಗಿಸಬೇಡ, ಎಪ್ಪಂಡರೆಂದು ಅನಬೇಡ...' ಎಂಬುವಂತಹ ತಾಯಿಯ ನೀತಿ ಸಂದರ್ಶನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಮಾನವ ಜನಾಗಿದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಒಳಿತಿನ ಆಗಭಾವಂತಕೆಯ ಪ್ರತೀಕ ತಾಯಿಯೇ; ಅಂದರೆ ಹೆಣ್ಣೇ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ.

ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಸ್ತೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ನಮಗೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದ ಸಂಗತಿಯೇ ಆಗಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದು 67 ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದರೂ ಸಹ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂಗಾತಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ 'ಕ್ರಿ.ಮೂ. 15ನೇ ಶತಮಾನದ ಹಮ್ಮರಬಿಯ (ಬೆಬಿಲೋನಿಯಾದ ರಾಜ) ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹಿತ ಮಹಿಳೆಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನೀಡಿರುವುದು ದಾಖಿಲಾಗಿದೆ'.

****

Key Words: ಶಾಸನ, ಸಂವೇದನೆ, ಅಂತಕರಣ, ಸ್ತೀಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಶೋಷಣೆ, ಪರಂಪರೆ, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಉದಯವಾದಂತಹ ಧರ್ಮಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಶೋಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಬದುಕುವ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿವೆ. ಈ ಶೋಷಿತ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತೀಯರೂ ಸಹ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಆರನೇ ಶರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಜ್ಯೇಂದ್ರಿಯರು ಧರ್ಮಗಳು ಸ್ತೀಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಲವು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿವೆ. ಜ್ಯೇಂದ್ರಿಯರು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತಹ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರನ್ನು ‘ಕಂತಿಯರು’ ಅಥವಾ ‘ಅಜ್ಞಿಯರು’ ಎಂದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರು. ಇವರು ‘ಲೋಯ’ ಎಂದರೆ ಕೇಶ ವಿಚ್ಛೇದನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ನಗ್ನತೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿಲ್ಲ. ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಒಗೆಯಕೂಡಿದ್ದು ಎಂಬ ನಿಯಮಗಳಿದ್ದವು. ಇವರು ಈ ಜನರು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕರ್ಮಕ್ಷಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ಜನರು ಮರುಷರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು’ ಎಂದಿವೆ. ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಗಂಡು ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಹೆಣ್ಣು ಕನಿಷ್ಠ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಗಂಡು ಮಗುವಿನಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ಸ್ತೀ ಶೋಷಣೆಯ ಮೊದಲ ಶೋಷಕಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ನಿಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಗುವಿನ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಾಗಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಹಲವು ಹರಕೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಇಂದಿಗೂ ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳಿಗಲ್ಲ ಕಾರೇಖಭಾತೆತ್ತು ಎಂದು ಹೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಇಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಯಾರಾರಲ್ಲಿ; ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ; ಉದಯವಾಗುತ್ತವೆಯೋ! ಅದನ್ನು ಕಾದು ನೋಡಬೇಕಿದೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಸಂಕುಲವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಬೇಕು, ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಸಾರುವ ಜ್ಯೇಂದ್ರಿಯರವು ಕೂಡ ಹೆಣ್ಣು ಸನ್ಯಾಸಿತ್ವ ಸೀಕರಿಸಿ, ಸತ್ಯ ಮುಂದಿನ ಜನರು ಗಂಡಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕಂತಿಯರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಜ್ಯೇಂದ್ರಿಯರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸಾಕಷ್ಟು ಜನ ಶಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯೆಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿರವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ‘ಸಿಸಾಮಿಯಭ್ಯ ಎಂಬಾಕ ತನ್ನ ಸಾವು ಸಮೀಪಿಸಿತೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ತಲೆಯ ಕೂದಲನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಪ್ರಫಾವತ ಕಂತಿಯರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟುಕೊಂಡು

ಸನ್ಯಾಸನ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮಡಿಯುತ್ತಾಳೆ.’ ಹೆಣ್ಣಿನ ತಲೆಯ ಕೂಡಲು ಸೌಂದರ್ಯದ ದೋತೆಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಲು ಇದ್ದರೆ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಲು ಇರಬಾರದು ಎಂದು ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಅಲೋಚನೆ ಇರಬಹುದು. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನೆನೆಯಬಹುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಗಂಡನ ಮರಣದ ನಂತರವೂ ಬದುಕಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ ಕುರುಪಿಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಬದುಕಬೇಕಿತ್ತು. ಇದೇ ರೀತಿಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು “ಫೋಯಿಮ್” ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಆಸೆ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ತಾಗ ಮಾಡಿ ಸನ್ಯಾಸತ್ವ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ ಸಹ ಅವಳ ಮೇಲೆ ಕೇಶಮುಂಡನದ ಶಿಕ್ಕೆಯನ್ನು ಈ ಸಮಾಜ ನೀಡಿದೆ. ಪ್ರಾರೂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮರಗಳನ್ನು ಸಾಫಿಸಿ, ಮರಾಡಿಯೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಬರುಬರುತ್ತಾ ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ಷೀಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಮರುಷ ಸಮಾಜದ ಕಬಂಧಬಾಹುಗಳ ಚಾಚು ನಮಗೆ ಅರ್ಥವಾಗದಿರದು, ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇಂದು ಸ್ತೀಯನ್ನು; ಅವಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯವಿದೆ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ವಿಚಾರವೆಂದರೆ ದೇವಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ. ‘ದೇವಾಸಿಯರು ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನ ದಾಸಿಯರು, ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಮೀಸಲಾದವರು ಎಂದರ್ಥ.’ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಅವಳು ದೇವರ ಸೇವೆ ವಾಾಡುತ್ತಾ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಅವಳು ಬೇರೆ ವಿವಾಹವಾಗುವಂತಿರಲ್ಲ, ದೇವಾಲಯ ರಂಗಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬದುಕಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಶಾಸನಗಳು ಈ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅಂಗಭೋಾಗ, ರಂಗಭೋಾಗ ಎಂದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಬೇಕಾದವರು ಯಾರು? ಹಾಗೂ ದೇವರು ಎಂದರೆ ಯಾರು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮ ಜಾತಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೊಡಬಾರದಿತ್ತು. ಅದೇನಿದ್ದರೂ ಕೆಳಜಾತಿಯವರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪವಿತ್ರ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನು ದೇವರು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆಯೇ? ಅವನ ಪ್ರತಿರೂಪವಾದ ಮೂಜಾರಿ ಇದ್ದಾನೆ. ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಬಂದ ಈ ಕನ್ಯೆ ಮೊದಲು ಪೂಜಾರಿಯ ಜೊತೆ ಮಲಗಬೇಕು; ನಂತರ ಪ್ರಜೆಗಳು ‘ದೇವರು’ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ ರಾಜನ ಜೊತೆ ಮಲಗಬೇಕು. ತದನಂತರ ರಾಜನ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಮಲಗಬೇಕು. ಇವರು ಉಂಡು ಬಿಸಾಡಿದ ನಂತರ ಉಳಿದವರು

ಒಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಆಹಾರವಾದಷ್ಟು, ಕಾಮುಕರು ಹೇಗೆ ಬೇಕೋ ಹಾಗೆ ತಿಂದರು. ದೇವರ ವೇಸರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣೆನ ಬದುಕನ್ನು ಮೂರಾಬಚ್ಚೆ ಮಾಡಿದರು. ದೇವದಾಸಿಯರು ರಂಗದ ಮೇಲೆ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಿ. 3ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಳಿದಾಸನ ಮೇಘದೂತ ಕೃತಿ ಮೊದಲಿಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನರ್ತಕಿಯರಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ‘ಹ್ಯಾಯೆನೊಶ್ವಾಂಗನು (7ನೇ ಶತಮಾನ) ‘ಮುಲ್ತಾನ್’ ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಸೂರ್ಯದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗಾಯಕಿಯರನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕಾಶೀರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. 7ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿತ್ತೆಂದು ಕಲ್ಲಣನ ರಾಜತರಂಗಿಣಿ ಕೃತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.’

ದೇವದಾಸಿಯರು ಎಂದು ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರು; ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹೀನಾರ್ಥ ಬರುವ ಸೂಳಿಯರು ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ರಾಜರುಗಳು ಸುಂದರಿಯರಾದ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ವೇಶ್ಯಾವಾಟಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ‘ಸೂಳಿಗೇರಿಗಳು’ ಎಂದೇ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಮನಸ್ಸು ಭಗವಂತನಿಗೆ, ದೇಹ ಪೂಜಾರಿ, ರಾಜ, ರಾಜಪರಿವಾರದವರಿಗೆ ನೀಡಿ, ದೇವರ ಸೇವೆಯೆಂದೇ ಭೂಮೆಯಲ್ಲಿ ಬದುಕಳೊಡಗಿದರು. ಇದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತೆಂದರೆ ತಾವೇ ಶ್ವಾತಃ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸ್ವಿಕರಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಲುಪಿತ್ತು. ಒಂದು ವೇళೆ ಬದಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಅಪಾಯವನ್ನು ತಾವೇ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಇದ್ದವು. ಇದನ್ನು ‘ನಾನು ಕೊಂಡ ಮುಡುಗಿ’ ಕಢೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಪುರುಷರ ಕಾಮಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದವರು ಕಾಮಿನಿ ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡರು. ರಾಜ ಕೊಂಡುಕೊಂಡ ಇವರನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತವೆ. ಮಹಾಕಾಟ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿನಾಪೋಣಿ ಎಂಬ ರಾಜಸೂಳಿಯರು ಮಾಡಿದ ದಾನ ಕಾರ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಸೂಳಿ ಮತ್ತು ವೇಶ್ಯೆ ಪದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾತಾಸವಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸೂಳಿ ದೇವದಾಸಿಯರಾಗಿರಬಹುದು, ವೇಶ್ಯೆ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ‘ಮಯ್ಯಮರಸರ ಸೂಳಿ ಕಾಡಜ್ಜೆ ಕಾಡಜ್ಜೆಯ ಮಗಳ್ ಕಾಡಬ್ಬೆ’ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಳಿ ಹಾಗೂ ವೇಶ್ಯೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ ಭಾವನೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಮುಂದಿನ ಕಾಲಫ್ರಾದಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಹೀನಾರ್ಥ ಬಂದು ಸಮಾಜದ ಕೆಂಗಳ್ಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಸಕಾರ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಣೇಧ ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ‘ತಮೆಷುನಾಡಿನ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ

ಗೋವಾದಲ್ಲಿನ ಮಂಗೇಶ ದೇವಸ್ಥಾನ ಹಾಗೂ ಮಲ್ಯದ ವಿಷ್ಣು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಕನಾಟಕದ ಬನವಾಸಿಯ ಮಥುಕೆಶ್ವರ, ಸಿದ್ಧಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಇಟಗಿ, ಭುವನಗಿರಿ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ದೇವದಾಸಿಯರಿದ್ದಾರೆ.’ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ‘ಮುಜ್ಫೆಕಾಗಿ’ ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ಗೋವಾದಲ್ಲಿ ‘ಭಾವಿನಾ’ ಎಂದು, ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ‘ಬಸವಿ’ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೃವದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳವರ್ಗದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈಗಲೂ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗಂತ ಮೇಲ್ಮೈದ ಮರುಷರ ಪರಂಪರೆಯ ಬೇರುಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿವೆ ಎಂದೇ ಅಧ್ಯ. ಅನಕರಷ್ಟ, ಮೂಡ, ಅಂದಾನುಕರಣೆಯ ಕೆಳವರ್ಗದ ಬಡ ಜನರನ್ನು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಸಿ, ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಈ ಕೊಪಕ್ಕೆ ದೂಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬಡವರ ಮನೆಯ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ, ರೋಗ ದುಜಿನಗಳಿಗೆ ದೇವರ ಕೋಪವೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಬಿಂಬಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಅವರ ದೌಖಲ್ಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು, ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಕನ್ನೆಯನ್ನು ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಬಿಡಬೇಕಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಕಡೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬರುವ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಉರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ದೇವದಾಂಯ ಕುಲದವರನ್ನು ಬೆದರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹೆದರಿದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮುದ್ದಿನ ಮಗಳನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಕಟ್ಟಿಗಳು ಎದುರಾಗದಂತೆ ಪ್ರಬುಲ ವರ್ಗಗಳು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಶಾಸನ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಿತಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮಹಿಳೆ, ಶಾಸನ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತಾಳೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಏರಗಲ್ಲುಗಳು, ಮಹಾಸತಿಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಜಿತ್ತಿತವಾಗಿರುವ ಮಹಿಳಾ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶಾಸನ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಮೂರು ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಏರನ ಹೋರಾಟದ ಹಂತ; ಅಪ್ಸರೆಯರು ಏರನನ್ನು ಹೊಂಡೊಯ್ಯಿತಿರುವ ಹಂತ; ಹಾಗೂ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಯಾದ ಏರನ ಹಂತ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತೋಯ ಶಿಲ್ಪಗಳೂ ಸಹಭಾಗಿಯಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಷಟ್ಟಿದ್ದು, ಏರನ ಮರಣದ ನಂತರ ಮೌನವಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವ ಸ್ತೋಯರ ಬದುಕನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಡಾ. ಬಸವರಾಜ ಕಲ್ಪಿ -ಸುವರ್ಣ ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು-2006
2. ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ ಬಿ. ಎಂ. - ಕನಾರಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪರಂಪರೆ, ಸಿ.ವಿ.ಜಿ. ಬುಕ್, ಬೆಂಗಳೂರು-2010
3. ಮಟ್ಟಪ್ಪ ಕೆ. ವಿ. - (ಸಂ) ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ-1954
4. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ ಎಸ್.ಕೆ. - ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ-1972
5. ಶಂ.ಬಾ.ಜೋತಿ - ಕನಾರಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೌರ್ಯ ಪೀಠಿಕೆ, ಸಮಾಜ ಬುಕ್ ಡಿಪೋ, ಧಾರವಾಡ-1967
6. ಡಾ. ಹೆಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ - ಕನಾರಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು-1974
7. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಮೂಜಾರಹಳ್ಳಿ - ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ-2015
8. ಹಾಲತಿ ಸೋಮಶೇವಿರ್ - ಮಹಿಳಾ ಚಳುವಳಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ವಿಸ್ತಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು-2007
9. ಜಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ ಎಂ.- ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ (ಕ್ರ.ಶ.450-1150) ಸಪ್ತ ಬುಕ್‌ಹೋಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು-2011
10. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕೆ. ಮಾಳಿ, ವಿ.ಎಸ್. ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್. ಹಿರೇಮರರ ಶಾಸನ ಅಧ್ಯಯನ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ-2012